

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Jesus Manterola Amas Bixi

*Zumaja,
Gipuzkoa
(1927-2012)*

Aurkibidea

Biografia

Zumaiako Harategi kalean jaio zen Maria Jesus *"Bixi"*, gurasoak zumaiarrak zituen biak. Lau anai-arrebatan zaharrena izan zen bera. Txiki-txikitatik lan asko egindakoa. Amonarekin hasi zen arraina saltzen; 10 urterekin Zestoara oinez joaten zen otarra buru gainean hartuta. Gogoan du albergara nola joaten zen etxeko arropa guztia garbitzera eta baita Zestoako Arozena hotelean lanean aritutako urteak ere. Kontserba fabrikaan arraina garbitzen ibilia da eta arrandegia ere izan zuen.

Zintak

ZUM-095

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Odria, Haizea
- **Data:** 2011-07-18
- **Iraupena:** 84 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Irratia eta loroa etxean

- **Erref:** ZUM-095/002
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:02:42. **Bukatu:** 00:04:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:

Harategi kalean jaio zen, "Bixineko" etxean. Etxe handia zen. Hiru osaba bizi ziren eurekin. Irratia zuten etxean. Zazpi aldiz etorri zitzaizkien etxea miaztera eta ganbaran edukitzen zuten irratia, zulo batean. "Radio Pirenaica" entzuten zuten. Loro bat ere bazuten eta jendearen arreta bereganatzen zuen.

2. Amonarekin zaldi-karroan arraina saltzera

- **Erref:** ZUM-095/003

- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:04:40. **Bukatu:** 00:07:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

Bera neskatile zela, amak hiru hilabete ospitalean egin zituen eta amonari laguntzen lanean hasi zen, arraina saltzen. Zaldi-karroarekin joaten ziren Zestoara. Eskolara ez zen joaten; ikasi zuen apurra partikularrean ikasi zuen Blanca irakaslearekin. Kanpokoa zen eta gaztelan ziren eskolak.

3. Garbitokira arropak garbitzera

- **Erref:** ZUM-095/006
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:09:35. **Bukatu:** 00:11:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

10-11 urterekin garbitokira joaten zen arropak garbitzera, ontzia buru gainean hartuta. Arropa zuria lixiban; koloretakoa eskuz. San Joanetan paga ematen zieten osabek, baina ez zieten uzten irteten ere. Osaba guztiak musikariak ziren, eta iluntzean entsegua izaten zuten.

4. Zestoara eta Aizarnazabalera oinez, arraina saltzera

- **Erref:** ZUM-095/007
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:11:05. **Bukatu:** 00:12:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

Umetan gutxi jolastu zuen, lan egin beharra izan zuelako. Zestoara eta Aizarnara joaten zen arraina saltzera, oinez. Jendea zain egoten zen platerekin. Arraina banatu eta korrika trenera. Behin korrika zihoala erori eta alanbrearekin zauria egin zuen. Gerora Urolako trenean egiten zuen bidaia.

5. Bizi osoa arraina saltzen

- **Erref:** ZUM-095/008
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:12:28. **Bukatu:** 00:13:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:

Egunero zazpitan jaikitzen zen arraina saltzera joateko. Urolako trena; Eugenio "karretero". Gerora, trena kendu zutenean, Sorasuk eramaten zion arraina kotxez. Hamar urterekin hasi eta erretiroa hartu arte arraina saltzen.

6. Maria Jesus "arrainduna", ezaguna inguruetan

- **Erref:** ZUM-095/009
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:13:34. **Bukatu:** 00:15:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Arrain asko saltzen zuten inguruko jatetxe eta hoteletara: Arocena, Asunción, Urola, Irure, Lizaso... Arrandegian beti izan ditu langileak. Zestoan denek ezagutu eta estimatzen zuten. Sobratutako arraina Miserikordiarra eramaten zuen eta asko eskertzen zioten.

7. Zazpi urte "nobotan"

- **Erref:** ZUM-095/012
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:17:02. **Bukatu:** 00:18:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Umetan ez zuen izan astirik jolaserako, lan egin beharra tokatu zitzaizkion. 17 urterekin hasi zen senargaiarekin eta zazpi urte egin zituzten "nobotan" Zinera joaten ziren. Erromeriara ere joaten ziren.

8. Estraperloko ogia eta olioia eta ganbaran egindako fideoak

- **Erref:** ZUM-095/013
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 00:18:48. **Bukatu:** 00:20:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Bere gizona baserri batean egon zen morroi. Gerraostean, goizean lan egin eta arratsaldean hara, jatekoaren truk lanera. Gosea zegoen. Ogia errazionamenduan zegoenean, beraiek ogi zuria ekartzen zuten Zestoatik eta saldu. Fideoak ere egiten zituzten ganbaran arto-irinarekin eta hura ere saldu. Estraperloko olioia ere ekartzen zien Mutrikuko emakume batek, saltzeko.</p>

9. Babak eta arraina egunero

- **Erref:** ZUM-095/014
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:20:45. **Bukatu:** 00:22:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Bazkaltzeko babak egoten ziren. Arraina ere beti izaten zuten. Gerraostean gosea egon zen, baina beraiek ez zuten goserik pasa. Oilaskorik ez zuten jaten orduan; ezkontza batean jan omen zuen behin.

10. Etxea alokatu eta ganbarara lotara

- **Erref:** ZUM-095/015
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:22:04. **Bukatu:** 00:24:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Aisia » Oporrak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Udaran, diru pixka bat lortzearren, etxea alokatzen zieten oporretara zetozenei eta eurak ganbarara joaten ziren lotara. Baina gutxi ordaintzen zieten. Orduan ez zuten dutxarik etxean eta harraskan bainatzen ziren. Ezkondu ostean, ez zuen etxea alokatu beharrik izan, gizonak lan egiten zuelako.

11. Urari beldur handia; baineruak

- **Erref:** ZUM-095/016
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:24:02. **Bukatu:** 00:26:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza

Laburpena:

Ez daki igeri egiten. Behin, "bentan" hartutako atuna garbitzera joan zenean, uretara erori zen eta ia itoan atera omen zuten. Orduetik beldur handia izan dio urari. Hondartzara ere ez zen joaten ezkondu artean. Joakin Amas "baiñerua". Urdinez jantzita egoten ziren hondartzan, uretan zebiltzanak zaintzen.

12. Amari ilea orraztu behar

- **Erref:** ZUM-095/017
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:26:18. **Bukatu:** 00:27:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:

Zestoatik etortzen zenean, ama zain izaten zuen ilea orrazteko. Ile luzea zuen, eta mototsean bilduta erabiltzen zuen.

13. Senargaiarekin dantza egiteagatik, ezkontza sakristian

- **Erref:** ZUM-095/018
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:27:04. **Bukatu:** 00:29:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak

Laburpena:

"Hijas de Maria" kongregaziokoa zen. Ezkondu baino pixka bat lehenago senargaiarekin dantza egin zuelako, sakristian ezkondu zituen apaizak, elizan beharrean. Beste neska batzuk egoten ziren dantza zeinek egiten zuen zaintzen. Senarraren aita ez zen batere elizkoia eta keinuak egiten ibili zen ezkontzan.

14. Loroa ere arrosarioa errezatzen

- **Erref:** ZUM-095/022
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:36:20. **Bukatu:** 00:38:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Etxean oso elizkoiak ziren. Amonarekin arrosarioa errezatzen zuten egunero etxean. Loroa tapatu egin behar izaten zuten, hark ere arrosarioa errezatzen zuen bestela eta. Jende asko erakartzen zuen loroak, batez ere umeak. Lehengusu batek ekarri zion Ameriketatik loroa amamari.

15. Ezkontzako bazkaria etxean

- **Erref:** ZUM-095/024
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:40:00. **Bukatu:** 00:41:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Garai batean ezkontza apalagoak egiten ziren. Euren ezkontzan etxean egin zuten bazkaria: paella eta oilaskoa eta tarta. Ezkonbidaian hamabost egun egin zituzten: lehenbizi Bilbon eta gero Zaragozan.

16. Frantziatik gaitza ekarri zutelakoan ospitalera

- **Erref:** ZUM-095/026
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:42:20. **Bukatu:** 00:44:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gerra garaian, Santandertik Frantziara bidali zituzten. Zumaia itzuli zirenean, Frantziatik gaitza ekarri zutela-eta ospitalera eraman zituzten. Aita kartzelan zuten. Don Carmelo joan zitzaien bisitan, Zumaia medikua, eta hark etxera bidali zituen.

17. Abertzale izateagatik, Zumaia kanpora

- **Erref:** ZUM-095/027
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:44:25. **Bukatu:** 00:46:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerra garaian, hainbat herritar Zumaia bota zituzten, abertzaleak zirelako. Kamioietan sartu eta Santanderrera eraman zituzten. Santanderren emakume baten etxean pasa zituen pare bat egun. Gero handik Frantziara bidali zituzten. Oso gustura egon ziren Frantzian.

18. Arraindunen belaunaldi ugari familian

- **Erref:** ZUM-095/028
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:46:14. **Bukatu:** 00:47:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Bere amona hirugarren belaunaldia zen arraina saltzen. Gerratik itzultitakoan arazoak izan zituzten hasieran arraina saltzeko, baina lokal bat utzi zieten eta berehala bezero mordoa bildu zuten, arraina saltzen tradizio handiko familia zelako euren.

19. Senarrak soldadutzatik telefonoz deitu

- **Erref:** ZUM-095/035
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:55:08. **Bukatu:** 00:56:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Bere senarra Zugarramurdi inguruan egon zen soldadutzan. Behin senarrak telefonoz deitu zion, denbora askoan elkar ikusi gabe zeudelako. Emakume batek errietan egin zion, mutila dirua gastatzen ari zelako berari telefonoz deituta.

20. Astean behin ikusten zuen mutil-laguna

- **Erref:** ZUM-095/038
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:58:25. **Bukatu:** 00:59:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Bera gaztea zela, goiz erretiratzen ziren. Etxeko sarreran egoten ziren gustura, baina ez zieten uzten denbora luzez egoten han ere. Mutil-laguna astean behin ikusten zuen. Gauzak oso ezberdinak ziren lehen.

21. Irratia entzuten zutelako, etxea miaztera

- **Erref:** ZUM-095/040
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 01:00:33. **Bukatu:** 01:01:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan

Laburpena:

Bere osabak munduari bira eman zion eta kanpotik gauza asko ekarri zituen, tartean baita irratia ere. `Radio Pirenaica´n entzuten zuten. Norbaitek salatu egiten zituen, antza denez, eta sarritan etortzen zitzaizkien etxea miaztera. Ganbaran gordeta edukitzen zuten irratia.

22. Osaba Jaxinto, zorrotza

- **Erref:** ZUM-095/046
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 01:10:42. **Bukatu:** 01:12:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Amonak ez zien ipuinik kontatzen. Arrosarioa errezatu bai. Osaba Jaxintoren inguruko kontuak. Lanean jarri bai, baina ez zien uzten su-festak ikustera joaten. Zorrotza zen osaba. Lehengo bizimodua ezberdina zen.

23. Ortiz kontserba lantegian lanean

- **Erref:** ZUM-095/047
- **Iraupena:** 0:11:30. **Hasi:** 01:12:30. **Bukatu:** 01:24:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak

Laburpena:

Amak esan zien irabazten zuten dirua eurentzat izango zela eta ahizpa eta biak Ortizeneko lantegira joaten ziren lanera. Ordu estrak sartzeko zain egoten ziren, diru gehiago irabazteko. Lantegian antxoei burua kentzen edo atuna latetan jartzen lan egin zuen. Lehengo lan egiteko modua. Isidora `Panpota´, arduraduna.

24. Umetxoan arropak josten

- **Erref:** ZUM-095/049
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 01:16:25. **Bukatu:** 01:17:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak
- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak

Laburpena:

Asko gustatu izan zaio puntua egitea. Umetxoentzat arropak egiten zituen. Zestoako emakume batek saltzen zituen arropa horiek eta hiru ogerleko ordaintzen zizkion txaketatxoak. Etxean lan egiten zuen, ama ere etxean egoten zelako, kalera irten gabe.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-08-03

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com